

Знаменитост

ЗАШТИТАТА НА СОВРЕМЕНИТЕ ЛИКОВНИ ДЕЛА

На работ на заборабот

Според податоците на Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата, досега се евидентирани околу 3.500 до 4.000 дела

Современото македонско ликовно творештво содржи дела кои го издржуваат и судот на времето, влегувајќи во остварувањата кои имаат и посебно национално значење. Тоа се однесува пред се на неговите основоположници, Мартиноски, Личеновски, Пандилов. Но, за жал, иако овие уметници зад себе имаат оставено вонредно значајни дела, се уште не постои целосен увид и евиденција на се што создале. Затоа и сомневањето дека можеби еден ден тие ќе бидат изгубени... А веќе се знае дека многу од нив се наоѓаат во услови кои го зачнуваат нивното постепено уништување.

НЕЦЕЛОСНА ЕВИДЕНЦИЈА

Евиденцијата на делата од современото македонско ликовно творештво ја врши Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата. Според податоците кои ги добивме во оваа институција, со евиденцијата се почнало во 1970 година, но таа не се вршела континуирано. Со едно целосно регистрирање се почнало пред пет до шест години и досега се регистрирани околу 3.500 до 4.000 дела од македонската современа ликовна уметност. Евиденција е извршена главно за оние кои се во сопственост на галериите и музеите како и во приватните и јавните колекции. Меѓутоа, најмал увид е направен за делата кои се наоѓаат по разни институции, во ОЗТ и во општествено-политичките организации.

Во досегашната евиденција на Заводот, опфатени се творештвата на уметниците од првата генерација на современата македонска ликовна уметност. Најмногу се евидентирани творештвата на Лазар Личеновски, Димитар Панди-

лов, Томе Владимирски, Димо Тодоровски, Васил Поповиќ — Цицо, и Димче Коцо, а во помала мера на Никола Мартиноски, Вангел Коцман и Љубомир Белогаски. Меѓутоа, евиденцијата го отежнува творештвото кое се наоѓа во Републиката, во приватните колекции во Запреб, Белград, Љубљана, Титоград и во други градови, така што тие дела остануваат непознати за нас.

За уметниците од повоеното ликовно творештво Заводот не прави евиденција по автори, туку само на колекции и збирки, во кои се јавуваат дела на овие уметници. Образложението за тоа, како што ни рекоа во оваа институција е што досега немало доволно време и за нивна целосна евиденција, а и фактот што повеќе од овие автори се уште создаваат, така што нивното творештво не е „заокружено“. Но, ако сега се уште не се врши целосна евиденција на нивните дела, а тие со своето творештво веќе се потврдени како вредност во нашата ликовна уметност, тогаш постои опасност да се дојде до иста ситуација како и со делата на уметниците од првата генерација. Односно, и тие подоцна да се бараат по разни колекции, организации и во разни градови. А што се однесува до најновото ликовно творештво, тоа се евидентира, единствено преку тековните изложби, и тоа за оние автори за кои според ликовните критики и рецензии се смета дека претставуваат ликовен потенцијал.

БЕЗ ДЕЛА СО СПОМЕНИЧНА ВРЕДНОСТ

За иднината на делата од нашето современо ликовно творештво можеби уште позагрижувачки е и податокот за тоа каде и како тие се чуваат. Зашто, за да

можат тие да останат сочувани за иднината, неопходни се соодветни депоа со константна температура, а исто така изложбените простори треба да имаат соодветно греење во зимскиот и вентилација во летниот период. Но, за жал, како што ни кажаа во Заводот, со вакви услови располага само Музејот на современата уметност, додека Уметничката галерија на пример, има депо кое не може да им обезбеди иднина на делата. А доколку галериите не располагаат со соодветни услови, тогаш за организациите во чија сопственост се наоѓаат многу значајни дела не треба ни да се дискутира. Според согледувањата на Музејот на современата уметност, овде честопати не само што сликите не се соодветно чувани, туку не се обезбедени ниту од кражба. Во приватните колекции и збирки пак, како што ни кажаа во Заводот, уметничките дела се доста добро сочувани.

Меѓутоа, одредени дела од современото македонско ликовно творештво, како од оние евидентирани, а така и од оние за кои се уште не постојат податоци, се во фаза кога на нив веќе почнува да делува забот на времето. За да се спречи тоа, нормално дека е неопходна конзервација. Но, засега, според податоците на Заводот, конзервација е извршена само на околу 50 дела и тоа по барање на Музејот на современата уметност и на Галеријата. Интересно е што досега, ниедно дело од современата ликовна уметност не е опфатено од Законот за заштита на спомениците на културата, односно не е прогласено за споменична вредност. Причина за тоа, е во непостоењето целосна евиденција како и недоволна на историска дистанца за најадекватно оценување на споменикот на културата, потоа отсуство на солидна и приближно комплетна документација за овој вид творештво, како и недоволен број научни трудови и мериторни оценки за непобитната вредност на едно творештво. Имено, досега се објавени само две монографии: за Мартиноски — од Борис Петковски и за Пандилов — од Соња Абациева. Инаку, како што не информираа во Заводот, годинава, сепак, поедини дела од разни периоди на дејноста на Димитар Пандилов, ќе бидат ставени под заштита на Законот и прогласени за споменици на културата.